

u jezero, a za njom i Zigfrid. U finalnoj sceni (**6. Scena**) nastane strašna oluja, jezero proključa i potopi Odetu i Zigfrida. Oluja se stišava i pojavljuju se labudovi na mesečinom obasjanom mirnom jezeru.

Stav	*	Izvorno ime	U baletu
1. Scena	[3:03]	<i>Scène</i>	Br. 10, 2. čin, <i>Moderato</i>
2. Valcer	[6:49]	<i>Valse</i>	Br. 2, 1. čin, <i>Tempo di valse</i>
3. Ples malih labudova	[1:27]	<i>Danse des petits cygnes</i>	Br. 13 (IV), 2. čin, <i>Allegro moderato</i>
4. Scena	[6:22]	<i>Scène</i>	Br. 13 (V), 2. čin, <i>Andante - Andante non troppo</i>
5. Čardaš: mađarski ples	[3:18]	<i>Czardas: Danse hongroise</i>	Br. 20, 3. čin, <i>Moderato assai - Allegro moderato</i>
6. Scena	[4:26]	<i>Scène</i>	Br. 28 + 29, 4. čin (finale), <i>Andante - Allegro agitato</i>
6. Španski ples		<i>Danse espagnole</i>	Br. 21, 3. čin, <i>Allegro non troppo. Tempo di bolero</i>
7. Napolitanski ples		<i>Danse napolitaine</i>	Br. 22, 3. čin, <i>Allegro moderato - Andantino quasi moderato</i>
8. Mazurka		<i>Mazurka</i>	Br. 23, 3. čin, <i>Tempo di mazurka</i>

Uobičajeno trajanje verzije sa šest stavova je oko 26 minuta [* vremena u gornjoj tablici: Mstislav Rostropovič, Berlinska filharmonija iz 1979].

Trivia & Varia

• **Svita** (francuski *suite* - niz) je instrumentalna kompozicija koja je sastavljena od niza stavova (najmanje tri, obično 7-8, ali i više), koji nisu čvrsto vezani kao kod sonate ili koncerta. Potiče iz renesanse, a procvat je doživela u baroku, kad je bila sastavljena najčešće od plesova, kontrastno poređanih. Značajniji kompozitori su Ramo, Bah, Hendl i Teleman. U romantizmu se svite pišu kao samostalna dela ili uz scensku muziku. Neke od poznatijih su "San letnje noći" Mendelsohn, "Šeherezada" Rimski-Korsakova, "Karmen" i "Arležanka" Bizet, svite iz baleta "Krcko Oraščić", "Uspavana lepotica" i "Labudovo jezero" Čajkovskog, "Bergamaska svita" (*Suite bergamasque*, bergamaska je ples iz Bergama) Debisija i mnoge druge.

• **Balet** (po francuskom *ballet*, iz italijanskog *balletto*, deminutiv od *ballo* - ples) je naziv za muziku koja radnju izražava uz koreografiranu plesnu scensku formu. Radnju (slično operi) plesači (balerine i baletani) prikazuju plesom - pantomimom. Balet može biti i bez radnje ("apsolutna muzika"). Baletne tačke mogu biti uključene kao epizode u operu ili kao ilustracija nekog koncertnog dela (npr. valcera).

Izvori:

- de.wikipedia.org
- en.wikipedia.org
- eriephil.org
- imslp.org
- it.wikipedia.org
- ru.wikipedia.org
- www.allmusic.com
- www.enciklopedija.hr
- www.kennedy-center.org
- www.naxos.com

♦ **Zahvala umetnicima: aplauz i ovacije:** po muzičkom bontonu, **aplauz između stavova koncerta ili simfonije smatra se ometanjem** (umetnika u koncentraciji i slušalaca u praćenju radnje) i **po pravilu se ne aplaudira**, osim ako se ne radi o prvom izvođenju dela kome prisustvuje autor. Po završetku dela, sačekajte da se i poslednja nota rasprši u prostoru pre nego što počnete aplaudirati. Ako vam se izvođenje naročito sviđa, možete uzvikivati pohvale. Uobičajene su: ženama **bravá!**, muškarcima **bravó!** i skupno **bravii!**. Uz intenzivan aplauz umetnici mogu izvesti *bis*, ali to možete i tražiti uzvikom **bis!** (lat. dvaput), a to još istaknuti ustajanjem. Može se, naravno, izraziti i negodovanje uzvikom **bu!**, ali sumnjam da će ikad izvođenje biti toliko loše, dovoljno je samo ne aplaudirati ako vam se izvođenje ne sviđa.

NESLUŽBENI VODIČ KROZ PROGRAM KONCERTA NIŠKOG SIMFONIJSKOG ORKESTRA

(zamišljen kao dodatak službenom programu)

SVEČANO ZATVARANJE NIMUS-A SREDA, 7. NOVEMBRA 2018. U 20 SATI SALA NIŠKOG SIMFONIJSKOG ORKESTRA

...

Dirigent: **Svilen Simeonov**

Solistica: **Fatima Alijeva**, klavir

Niški simfonijski orkestar

...

P R O G R A M

Sergej Rahmanjinov **Koncert za klavir i orkestar br. 1 u fis-molu, op. 1**

1. *Vivace*
2. *Andante cantabile*
3. *Allegro vivace*

Petar Iljič Čajkovski **Svita "Labudovo jezero", op. 20a**

1. Scena, *Moderato*
2. Valcer, *Tempo di valse*
3. Ples malih labudova, *Allegro moderato*
4. Scena, *Andante - Andante non troppo*
5. Čardaš: mađarski ples, *Moderato assai - Allegro moderato*
6. Scena, *Andante - Allegro agitato*

Na Web stranici <http://bonc1.users.sbb.rs/> nalaze se vodiči ovog, prethodnih i sledećih koncerata, glosar, podaci o autoru i druge zanimljivosti.

O izvođačima

Svilen Simeonov je bugarski dirigent i klarinetist. Rođen je 1962. godine u Šumenu - detaljniju biografiju možete pročitati u službenom programu NIMUS-a.

Fatima Alijeva (Фатима Алиева) rođena je u Mahačkali u Dagestanu - detaljniju biografiju možete pročitati u službenom programu NIMUS-a.

Niški simfonijski orkestar osnovan je 1952. godine pod imenom "Simfonijski orkestar Radio Niša" i od tada jedna je od najznačajnijih institucija kulture u Srbiji. Sarađivao je s mnogobrojnim vodećim umetnicima iz zemlje i inostranstva. Nastupao je širom Evrope, kao i na značajnijim festivalima, na primer na Dubrovačkim letnjim igrama, Mokranjčevim danima u Negotinu i festivalu Olympus u Grčkoj. NSO je osnivač i organizator Niških muzičkih svečanosti (NIMUS), značajnog festivala s 30-godišnjom tradicijom. Za svoj rad Orkestar je dobio više nagrada i priznanja. Stalni sastav orkestra:

Prve violine Stanislava Alađozovski koncertmajstor Sanja Jović Đorđević zam. koncertmajstora Jasna Mijović Katarina Pešić Jelena Gušić Slobodan Jevtić Bojana Đolović	Viole Vladan Veljković principal Saška Stojanov Krstić zamenik principala Zlata Filipović Irena Veljković Suzana Savić	Flaute Tatjana Veličković Minčić principal Oboe Vladimir Zezenković principal Marjan Radevski Klarineti Saša Minčić principal Aleksandar Mitić Fagoti Đorđi Alađozovski principal	Horne Danilo Filipović principal Jelena Nikolić Srđan Kurtić Milan Azirović Trube Darko Dimitrijević principal Aleksandar Milenković Tromboni Nenad Vuksanović principal Bojan Vidanović
---	--	--	--

NSO redovno honorarno upošljava još nekoliko muzičara za dopunu orkestra (podaci nedostupni).

Kompozitori i dela

Sergej Vasiljevič Rahmanjinov (Сергей Васильевич Рахманинов; Semjonovo, 01.04.1873. - Beverli Hills, 28.03.1943.) bio je ruski kompozitor, pijanist i dirigent iz perioda kasnog romantizma. Ubrajao se u vodeće pijanističke virtuozne svog doba. Većinu dela (39) napisao je u Rusiji između 1892. i 1917. godine, a nakon Oktobarske revolucije i emigracije u SAD samo 6. Najpoznatija i najviše izvođena su njegova klavirska dela.

• Koncert za klavir i orkestar br. 1 u fis-molu op. 1

Rahmanjinov je napisao pet dela za klavir i orkestar, od toga četiri koncerta i Rapsodiju na temu Paganinija (koja se takođe može smatrati koncertom). Koncert za klavir i orkestar br. 1 napisao je 1891. dok je bio student na moskovskom Konzervatoriju, gde je 17.03.1892. premijerno izveden prvi stav koncerta. Rahmanjinov nije bio potpuno zadovoljan koncertom pa ga je preradio u današnji oblik 1917. godine, neposredno pred odlazak u Ameriku. Premijera je bila 29.01.1919. godine u Njujorku i na njoj je Rahmanjinov bio solist.

Delo je napisano po pravilima klasičnog koncerta: brzi prvi stav s dve teme i s istaknutom solističkom kadencom, spori drugi stav u stilu nokturna koji se skoro bez pauze (*attacca*, samo dok solistica poravna nabore haljine) nastavlja u brzi treći stav s uobičajenim grandioznim finaleom.

Uobičajeno trajanje koncerta je oko 27 minuta.

Petar Iljič Čajkovski (Пётр Ильич Чайковский; Votkinsk, 07.05.1840. - Sankt Peterburg, 06.11.1893.) bio je ruski kompozitor poznog romantizma. Nakon studija muzike na Konzervatoriju u Sankt Peterburgu, bavio se predavanjima, pisanjem udžbenika, kritikom i intenzivnim komponovanjem. Nakon neuspešnog braka, materijalno zbrinut zahvaljujući meceni Nadeždi fon Mek (Надежда фон Мекк), putovao je Evropom pišući muziku i nastupajući kao dirigent na izvođenjima svojih dela. Kao dirigent je imao i turneju po Americi.

Njegova muzika je spoj zapadnoevropskih formalnih kompozicijsko-tehničkih obrazaca i ruskog folklornog nasleđa. Opus Čajkovskog obuhvata sve muzičke vrste. Od toga je 80 dela s brojem opusa (Opp. 75-80 objavljena su postumno) i 4 dela bez broja opusa. Danas su široj populaciji najpoznatija i najčešće se izvode ova njegova dela: tri baleta (Krcko Oraščić, Labudovo jezero, Uspavana lepotica i svite iz njih), tri od ukupno sedam simfonija (4. u f-molu, 5. u e-molu, 6. u h-molu), dva od četiri koncerta (Koncert za klavir i orkestar u b-molu i Koncert za violinu i orkestar u D-duru), dve od deset opera (Evgenije Onjegin i Pikova dama), kao i druga manja dela (Uvertira 1812, Italijanski kapričo, Slovenski [Srpsko-ruski] marš, Serenada za gudački orkestar, uvertira-fantazija Romeo i Julija). Osim toga, napisao je preko 100 solo pesama, kao i veća vokalna dela (kantate, horove, liturgije), scensku i kamernu muziku.

• Svita "Labudovo jezero", op. 20a

"Labudovo jezero" (ru. *Лебединое озеро*) je balet u četiri čina (četiri slike) koji je Čajkovski napisao 1876. godine po libretu Begičeva i Gelcera (Владимир Петрович Бегичев, Василий Фёдорович Гельцер). Premijera s koreografijom Vaclava Rajzingerera (Václav Julius Reisinger) je održana u Moskvi 04.03.1887. godine s polovičnim uspehom, delom zato što je dirigent neke stavove zamenio muzikom drugih kompozitora, delom zato što koreografija nije bila usklađena s muzikom. Danas se najčešće izvodi verzija koreografa Mariusa Petipe i Lava Ivanova i muzičke obrade Modesta Čajkovskog, koja je premijerno izvedena 27.01.1895. godine u Sankt Peterburgu.

Balet je rađen po ruskim i nemačkim bajkama i prikazuje tragičnu sudbinu mladih ljubavnika, Odete i Zigfrida. Svita sadrži stavove iz baleta. U Pragu je 1888. izveden koncert u čast Čajkovskom i na njemu su izvedeni pojedini delovi baleta. Tokom godina sastav svite se menjao i danas se ona javlja u uobičajenom osnovnom obliku sa šest stavova, ili proširena s 8 (ili 9) stavova, u kojoj su umesto (ili ispred) finala ubačena tri plesa.

U svitu nas uvodi oboja pračena harfom predstavljajući melodiju iz 2. čina koja se zatim provlači kroz balet uz ukletu Odetu i labudove (**1. Scena**).

Radnja baleta dešava se u Nemačkoj. Prvi čin se odigrava u parku dvorca u kome je proslava punoletstva princa Zigfrida. Grupa seljaka zabavlja goste valcerom (**2. Valcer**). Dolazi kraljica i saopštava Zigfridu da sutradan na velikom balu mora sebi izabrati ženu. Zigfrid je nezadovoljan što se ne može oženiti iz ljubavi. Predveče preleće jato labudova, Zigfrid uzima luk i polazi u lov za njima.

Drugi čin se odigrava na proplanku pored ruina uz jezero. Grupa labudova predvođena labudicom s krunom na glavi plovi po jezeru. Kad Zigfrid pokuša odapeti strelu, jato nestane između ruina. Čarobna svetlost obasjava silazak Odete u beloj haljini i s krunom na glavi. Ona objašnjava Zigfridu da ju njena mačeha želi ubiti uz pomoć čarobnjaka, koji je Odetu i njene drugarice pretvorio u labudove. Odetu štiti kruna koju joj je dao njen deda, čija čarobna moć dozvoljava Odeti da sebe i drugarice može po noći pretvoriti u devojke. Čarobnjakova kletva može se razbiti samo ako ju neko ko nikad nije bio zaljubljen uveri u svoju ljubav, a ne može se skinuti ako ubije čarobnjaka. Zigfrid izjavljuje ljubav, ali dolazi zora pre nego što je kletva skinuta. U svitu su uključeni **3. ples malih labudova** i **4. Scena** s Odetom i Zigfridom.

Treći čin odigrava se na kostimiranom balu sledeće večeri. Princeze se plesom predstavljaju Zigfridu za izbor žene. Dolazi čarobnjak i podmeće svoju kći Odilu maskiranu kao Odetu i Zigfrid najavljuje da će se njome oženiti. Čarobnjak skida masku Odili, Zigfrid shvata grešku i žuri na jezero... Iz ovog čina u osnovnu svitu je uključen **5. mađarski ples (čardaš)**, a u proširenu još i **španski ples, napolitanski ples i mazurka**.

Četvrti čin se odigrava iste večeri uz jezero. Princ žuri Odeti i moli za oprostaj. Odeta mu oprašta, ali njegova izdaja ne može se poništiti. Odeta odlučuje da ne želi ostatak života provesti kao labud, ulazi